

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 10 franci cu porto duplu alu postei.

TRANSILVANI'A.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu. Se abonédia la Comitétulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domni collector.

Fóia Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Nr. 9.

Brasiovu 1. Maiu 1878.

Anulu XI.

Sumariu: Dora d'Istria. (Fine.) — Primulu omu face istoriculu primeloru sale misicari, primeloru sale sensatiuni si ale primeloru sale notiuni dupa crearea sa. — Corespondintie de ale repausatiloru. (Contin.) — Vasilie Aronu si operele sale. — Crucea si angerulu. — Literariu.

Dora d'Istria.

(Fine.)

Poesi'a urmatóre, cá o amara ironia, descrie si mai bine acésta deplorabila stare de abusuri seversite de functionari. Este canteculu cu care femeia unui functionariu voiesce se adórma copilulu seu:

„Dormi, mititelule, pre catu nu faci inca reu! — Nani copilasiu, nani.

Lun'a cu faci'a de arama reversa tainic'a sa lumina pe léganulu teu! — Iti voiu spune o istoria care s'a intemplat. — Iti voiu canta adeverulu! — Tu, te odichnesce inca cu ochii inchisi. — Nani, copilasiu, nani.

O scire buna s'a respanditu in provincia. — Tatalu teu, acusatú de mai multe tapte rele, este chiamatu inaintea justitiei; dar' tatalu teu, cu multa sciintia, va scapa neatinsu. — Dormi, mititelule, pre catu esci onestu! — Nani, copilasiu, nani.

Marindu-te, tu vei invetiá se apretiuiesci lumea orestina; — vei cumperá o haina de copistu si vei luá unu condeiu. — Vei dice cu ipocrisia: „Suntu onestu, suntu pentru dreptate.“ — Dormi, sórtea ta este asigurata. — Nani, copilasiu, nani.

Vei avea asemanarea unui bunu functionariu, si in sufletulu teu vei fi unu blastematu. — Dupa-ce te vei duce pana la usia, voru face unu gestu de despretiu. — Tu vei invetiá se'ti pleci spatele cu gratia. . . — Dormi, mititelule, pe catu esci nevinovatu. Nani, copilasiu, nani.

Cu tóte cà esci blandu si sficiosu cá ói'a si simplu cá dens'a, — vei sci se ajungi terendu-te la unu frumosu postu, fóra a te lasa se fii prinsu. — Dormi, pe catu nu sci inca a furá. — Nani, copilasiu, nani.

Tu vei stringe bani se faci o casa cu mai multe catori; — vei ajunge la unu gradu inaltu si te vei face de odata boeriu mare, unu nobilu rusu! — Vei trai multa timpu si'ti vei stersi viéti'a in pace. Dormi frumosulu meu functionariu. — Nani, copilasiu, nani.“

Mai traducemu urmatórea poesia, éra de dn. Nekrasoff, asupa starei tieraniloru si a suferintieloru lor.

„Nenila cere dela burgmistrulu Vlass cate-va lemne, cá se faca o isba (coliba). Ela ii raspunde: „Nu am, nu'ti voiu da!“ Stapanulu se va întórce, socotesce

betran'a, elu va hotari. Stapanulu va vedea cà isb'a este vechia, si elu imi va dá lemne.

Unu vecinu, omu rapitoriu, iea dela tierani unu petecu de pamentu din cele mai bune. Stapanulu se va întórce si noi vomu castigá, dicu tieranii. Elu va dice o vorba numai si pamentulu nostru celu bunu ni se va da inapoi.

Unu cultivatoriu liberu iubescpe pe Natasi'a; dar' ingrigitorulu, omu fara ànima, nu le dà voia a se casatori. — „Se asteptamu, Ignasi'o; stapanulu o o se via“ dice Natasi'a amantului. In fine, mici si mari, pentru cea mai mica contestare repeta in choru: — Stapanulu se va întórce si ne va face dreptate.

Betran'a Nenil'a a muritu; peteculu de pamentu dà vecinului o suta de spicuri pentru unulu. Cultivatoriulu liberu a fostu luatú se pórté pusc'a, si Natasi'a nu se mai gandescpe la casatoria. . . Dar' stapanulu n'a venitu, elu este inca departe.

In fine, intr'o frumósa di, o trasura mare cu patru róte si inhamata cu siése cai se arata pe calea care duce la satu. In midiulocu se inaltia unu cosciugu de stejariu; in acestu cosciugu era stapanulu si dupa densulu inaintá mostenitoriulu seu. Vechiulu stapanu fu ingropatu, si celu nou, dupa ce si-a stersu lacrimelule, se urca in trasura si pléca éra la Petersburg.“

Asupra femeiloru din Caucasu d-n'a Dora d'Istria ne dà o multime de amenunte fórté interesante. Caucasulu este o lume atatu de misteriósa, in catu o multime de poeti si scriitori din Rusi'a au fostu incantati de frumsetiele sale. Lermontoff, exilatu la Caucasu dice: „Selbatici suntu locuitorii acestoru selbatece abisuri! In lupta ei se nascu si pentru lupta crescú. Copilulu intra in viéti'a luptandu-se, si luptandu-se omulu móre. Printr'o singura vorba ei se intielegu: „Inimiculu! Rusulu!“ Cu acésta vorba mam'a, cu copilulu seu pe geunchi, îi insufla in ànima o curagiósa spaima. Astu-feliu copilulu chiar', slabulu, nu intielege iertarea. Credintiósa este amici'a; mai credintiósa inca resbunarea. Acolo nu curge o picatura de sange care se nu fia resbunata la or'a hotarita. Dar' amorulu, cá si ur'a, este uou amoru nemesuratu.“

D-n'a Dora d'Istria, cá pentru tóte celelalte pro-

vincii, ne face istori'a Caucasului, ne spune tradițiunile și luptele sale, ne descrie caracterulu, frumseti'a și condițiunea femeiloru acestoru provincii ale Caucasului, și nu uita nimicu din ceea ce pôte face interesante și instructive studiile sale.

Spatiuulu nu ne permite a intra in mai multe amenunte asupra celoru-lalte capitule, in care vorbesce despre Armence, Filandese, Lapone, Samoiede, Mongole, Manciuane, Nogaisse. Vomu citá numai cateva deosebite poesie populare, care au o frumsetie particulara. Cea urmatóre este din Esthonia, dupa tiermurile marei baltice;

„Era o fata, o tenera fata; ea mergea se pazésca turm'a sa in paduri; gasi o pasere pe care o aduse cu dens'a acasa. Paserea luá indata o forma omenésca; se schimbà intr'o tenera fetióra, blanda, buu'a Salm'a.

Trei petitori sosira: celu d'anteiu era fiúlu lunei, alu douilea fiúlu sórelui, alu treilea fiúlu unei stele.

Fiúlu lunei se duse langa Salm'a; elu conducea unu caru inhamatu cu siese-dieci de cai. Salm'a ii díse din cas'a sa de pétra: Nu, nu voiú merge de locu in luna; ea face trei lucruri care nu'mi placu: ea apune in cétí'a diminetiesi, apune candu sórele resare, și se inaltia candu elu se cobóra.

Fiulu sórelui se duse langa Salm'a; elu conducea unu caru inhamatu cu siese-dieci de cai. Salm'a ii díse din marginea padurei: Nu, nu voiú merge in locuinti'a sórelui, cá-ci sórele este reu și plinu de capritiuri; radiele sale strica și schimbá timpulu frumusu in reu; déca dilele secerisiului frumusu se apropia, elu scóte din senulu pamentului o multime de aburi; candu vine epoc'a semanaturei, elu usuca și arde graulu, fulgera și trasnesce și face tóte campurile sterpe.

„Fiulu stelei se duse langa Salm'a; elu conducea siéi-dieci de cai. Salm'a ii díse: Du calulu stelei la grajdu, dá'i tenu cu braçiale, dá'i ovesu cu manile pline; intinde peste elu o patura subtire; pune sub pitiórele lui unu largu tapetu; ochii sei se dórma sub unu velu de metasa; pitiórele sale sese odihnésca pe próspete paie. Si tu, fiu alu stelei, te pune la acésta masa alba și siedi pe acésta banca de lemnú; éta bucate bune și bine gatite.

Fiulu stelei intra in cas'a Salmei; — Mananca, o stea! bea, o stea! traiesce aici in bucuria.

Fiulu stelei facú se sune sabi'a sa, sabi'a sa de aurú; facú se sune pintenii sei de argintú; — Nu voiú se manancu, nu voiú se beau. Amu venitu aici pentru Salm'a; vino dar' langa mine, o Salmo.

Salm'a ii raspunde: Dragulu meu voinicu, dragulu meu mire, tu mi-ai datu timpulu se crescú; dá-mi și timpulu se me gatescu. Cu grèu se imbraca orfelin'a, anevoia se incinge serac'a! Nu, eu nu amu mama, nu amu rude se me ajute; femeile betrane, fetele betrane suntú singure langa mine; aceste femei, aceste fete au ànima cruda și vorbele lorú suntú reci.“

Soçi'a care se gandesc la barbatulu seu plecatu la resbelu, se increde totu atatu de multu in simpati'a naturei cá si dulcea Salm'a. Déca nu'si inaltia dorintiele pana la stele, ea se róga de elementele globului nostru, spre a duce amorulu seu.

O venturi ale ceriului, salutati pe soçiulu meu cu vocea vóstra sgomotósa; grindina, du'i scirea mea; noru, spune'i catu ilu dorescu; ceriu, dá-i minte si intieleptiune; aburi din aeru, povestiti'i amorulu meu, face'i'lu se asculte dorintiele ànimei mele.

Éta multe luni de candu suspinu dupa densulu, multe septemani de candu nu l'amu vediutu; intre noi se inaltia mari paduri, numerosi arbori, nobile ramure de meri.

Ori-unde calulu seu va diari, se gasésca elu palate! Ori unde ilu va face se jóce, se afle unu grajdu! ori unde ilu face se traga unu cercu, se gasésca o biserica! Dumnedieu fia langa densulu. Si eu candu óre voiú fi langa elu, candu 'i voiú dá sarutarea de buna sosire?“

Dupa scurtele citatiuni care amu facutu din aceste doue volume, se pôte vedé catu este de interesanta acésta frumósa scriere a d-nei Dora d'Istria, prin intins'a varietate a materiiloru, prin nenumeratele amenunte istorice, prin apretiuiri literarie și prin observatiuni asupra starei de cultura a acestoru deosebite natiuni ale Orientului. Studiulu ce facemu in acésta Revista, ori catu de intinsu ar' fi, nu va poté nici odata se cuprindia tóte partile frumóse ale acestei variate scrieri.

In studiile ce amu publicatu asupra opereloru d-nei Dora d'Istria, scopulu nostru a fostu mai cu séma se atragemu atentiunea romaniloru asupra acestoru insemnate scrieri, din care unele suntú traduse in limb'a englesa, germana, italiana și rusa. In limb'a romana, nici un'a din aceste opere nu este tradusa, și pentru acést'a suntú fórté puçinu cunoscute. Ne-amu incercatu, printr'o analiza mai intinsa, se aratamu deosebitele subiecte despre care se ocupa, insemnatatea lorú, precumu și interesulu ce au in parte pentru noi.

D-n'a Dora d'Istria a mai publicatu și alte insemnate lucrari: „Insulele Ioniane,“ istoria și literatura; „Eleonor'a de Haltingen;“ „Nationalitatea romana“ in Revue des deux Mondes; „Peisagie din Helveti'a italiana,“ in Ilustratiunea; „Eroii Romaniei;“ „Romanii și Papatulu;“ „Pe tiermulu lacuriloru helvetic.“

Ne pare reu cá n'am avutu ocasiunea a gasi aceste trei din urma scrieri, mai cu séma „Eroii Romaniei“ și „Romanii și Papatulu,“ care au fostu traduse și publicate de Il Diritto din Turinu. Credemu inse cá d-n'a Dora d'Istria, care in tóte lucrurile sale, dupa cumu amu aratatu, nu perde nici odata din vedere pe Romani, in aceste scrieri speciale pentru tíer'a nóstra, cá si in „Nationalitatea romana,“ pe care amu cetitu-o in „Revue des deux mondes,“ (1859) se face caldurosulu aparatoriu alu drepturiloru

patriei noastre, cautandu'i simpatii între amicii independenței și regenerării națiunilor creștine din Orient.

Înainte de a termina, se ne fia permis a face o mica observație. Cu toate că ne lipsecu scrieri și talente serioase, exista înse la noi o aplecare foarte tristă de a nu voi se recunoșcemu meritul și talentul, cându elu se arata, și de a fi foarte indiferenți și pretentiosi. Aici ne marginimu a constatá numai această stare a spiritelor, care nu este nici de cumu o incurajare pentru dezvoltarea talentelor.

Unulu din semnele cele mai mari despre viața și viitoriul unei națiuni este dezvoltarea sa intelectuală, este progresul ce face în știință și în literatură, este interesul ce are pentru ori-ce lucrare a spiritului. Oamenii cei mari și producțiunile geniului lor înalță o națiune, o facu cunoscută și puternică și îi pregatescu unu viitoriu sigur. Dar' cumu se poate dezvoltá unu talentu și cumu se poate devota unei vieți consacrate numai studiului și științei, deoa elu nu afla nici o incurajare în publicu și nu vede împregiurulu seu decatu indiferența? Incurajarea artelor și a literelor și dezvoltarea lor dovedescu adevărata civilizație a unui populu; și repetemu cu Lamartine: „cetiți annalele popurilor, și ve veti incredința îndată, că pe catu timpu ele n'au fostu literate, acei populi n'au existatu; memoria lor începe cu literatur'a lor și încetădă cu dens'a; cându unu populu nu mai scie nici a cantá, nici a scrie, nici a vorbi, elu nu mai exista.“

Spre a nu ni se imputá că amu cadu în exagerare, în pucinele cuvinte ce amu disu despre talentul deosebitu alu d-nei Dora d'Istria și despre însemnata scrierilor sale, vomu traduce cateva pasaje din apretiuirile facute de cele mai serioase reviste și jurnale franceze, engleze și germane.

„Pentru d-n'a Dora d'Istria, a se urcă pe Moench, nu este numai a ajunge cu unu curajiu de barbatu și cu o ardóre de femeia la o înaltă neexplorată, dar' înca a înbracisá orizontele nemarginitu alu cerului și alu trecutului, alu prezentului și alu viitorului. Ideile religioase se amestecă neconținutu cu descrierea locurilor. D-n'a Dora d'Istria esaltésă biseric'a Orientului, fãra a nega gresialele sale. Acesta apologia a credinței grece interesădă foarte multu pe cetitoriu, pentru că autorulu trage la fia-care minutu numeroase argumente din faptele și scrierile de totu felulu, care arata în acestu momentu direcțiunile deosebite ce iau spiritele în cestiunile religioase.“ (Revue des deux mondes, 15 Oct. 1856.) —

„Elveția germană, recomandabilă prin talentul și știința autorului seu, a fostu scrisă sub inspirațiunea celor mai nobile sentimente cari potu face se bata anim'a omului: amorulu patriei și amorulu libertatii“ (Revue de Paris, 15 Maiu 1857.) — Acesta carte este plină de puncturi de vedere; catu despre spiritulu care o însuflețesce, este celu bunu; o ură puternică în contra ori carei apasari, o fraternitate,

care nu are nimicu vulgaru pentru cei apasati.“ (La Presse, 22 Aprile 1857.) — „Ce virilu este, talentulu d-nei Dora d'Istria! A dobanditu din comerțiulu cu scriitorii cei mari darulu de a îmbracă cugetarea sa cu o formă energică și potință. Potu adaugá chiar, că sufletulu seu este petrunsu de unu viu amoru pentru omenire, de o admirațiune fãra margini pentru minunile naturii și de o credință absolută în bunatatea ceresca. „(Le Siècle 14 Dec. 1856.) — „Cartea d-nei Dora d'Istria ar' trece în ori-ce timpu de o scriere literară foarte deosebită; este întipărită de toate sentimentele cele mai nobile, de pasiune înfocată pentru bine și frumosu, scrisă cu verva, expansiune; stilulu se înalță firesce la lirismu în contemplarea marilor spectacule naturale, pe cari le descrie atatu de bine autorulu.“ (L'Illustration, 10 Ian. 1857.) — „Cine iubescă frumsetiile naturii elvețice, va luá cartea d-nei Dora d'Istria. Filosofía religioasă a inspiratu această carte plină de o credință înfocată, scrisă în favoarea naționalității române și a bisericii Orientale.“ (La Librairie, 15 Aug. 1856.) — „Acesta carte plină de fapte și de idei, de analize substanțiale, de estrase interesante. Și, în toate acestea, mai pre susu de toate acestea, o suflare de mare morală, unu generos spirit de libertate, face se palpitate scrierea acestei principese. Acestea sunt înalte cualități!“ (Indépendance Belge, 11 Aprile 1857). Alte jurnale din Belgi'a și Elveția recunosc d-nei Dora d'Istria aceleasi merite.

„Prin călătorii în Germani'a, Itali'a, Elveția, Belgi'a și altele, principesa Elen'a adaogá creșterii sale îngrijite și feliuritelor cunoștințe ce dobandescă prin studii particulare, și castigá o cultură excepțională basată pe fundamente științifice, pe cunoștința deplină a mai multor limbi vechi și moderne, pe cugetari liberale asupra stării religioase și politice a Europei. De și este creștină din orientu, ea judecă Papismulu cu toată claritatea și libertatea de conștiință a Protestantismului; ca Romanca, ea dovedescă celu mai desăversitu patriotismu și se declară inimică a ori carui despotismu și absolutismu. Cu talente barbațesci și cu ore-care inspirațiune, și a exprimatulu până acumu ideile în două carti, din care cea dintai: „La vie monastique dans l'Eglise orientale,“ în pucini ani a avutu o a două edițiune, în vreme ce a două: „La Suisse allemande“ avu o edițiune germană adaogată și coresă.“ (Conversations Lexicon. 10 Auflage. 1859.) — „Switzerland, the Pioneer of the Reformation“ etc. tradusu din franțiozesce de H. G. — E o carte foarte însemnată, care, în originalulu francesu, a destepțatu o atențiune însemnată, în continentu. Papatulu e privitu într'ins'a ca stălpulu centralu alu sistemii despotice. În tota oper'a este unu spirit de entusiasmu în privința vieții și a faptelor celor ce au fostu apărătorii purității și adevărului Scripturilor; ceea ce dă multu focu și interesu operei. Rare ori amu vedutu scen'a finală a vieții lui Huss, și tota esistența lui Zwingli, de-

scrise cu mai multa putere. Autorea arata o mare cunoscintia despre tóte subiectele despre care tractéda si, totu de odata, o apretiuire a caracterului eroicu crestinescu, care ne face se credemu cá in-sasi s'a adaptat aduncu in sorgintele Santei Scripturi, si cá are unu sentimentu intimu de adeveratulu crestinismu." (The news of the Churches and journal of Missions, May. 1, 1858.) — „Dupa comunicarile Atheneului din Londra, Principessa Dora d'Istria e o femeia de o nalta cultura, o scolara a lui Pappadopoulos, care este si adancu versata in sciintiele germane etc." (Magazin f. d. Literatur des Auslandes. Berlinu. 8 Aprilie 1859).

Amu poté se inmultim citatele din publicatiuni straine, care aducu d-nei d'Istria tributulu de laude ce se cuviniu eruditului sau talentu. Speramu inse ca compatriotii nostri sa lu-o mai bine, voru invetiá a o preti...

(Dupa R. Radu Ionescu.

Primul istoriculu primelor sale miseari, sensatiuni si ale primelor sale notiuni dupa crearea sa.

Dupa G. Buffon.

aducu aminte de, acelu momentu plinu de... si de turburare, in care am simtitu pentru... am'a data ecsistinti'a mea singulara. Eu nu sciamu ce sunt, unde me aflu, de unde veneamu. Deschisei ochii: Ce multime de sensatiuni! Lumin'a, bolt'a ceriului, verdéti'a pamentului, cristalulu apelor, tóte acéstea me ocupau, me animau si 'mi imprumutau unu sentimentu neesplicabile de placere. La inceputu credeamu, ca tóte aceste obiecte se afla in mine, si ca forméda parte din mine. Ide'a acésta nascédu'mi, se intaria si mai multu, candu intorseiu ochii spre sóre: splendórea lui me orbi, fóra voia inchiseiu pleopele si simtiam o durere usióra. In acestu momentu de obscuritate, eu credeamu, ca 'mi am perdutu intréga-'mi fiintia,

Intristatu, cuprinsu de mirare, cugetam la acésta mare schimbare, candu deodata audiú sunete: cantatulu paseriloru, marmurulu aerului formau nnu concertu a carui impresiune dulce strabatea pàna in adenculu ànimei mele. Ascultaiu mai multu tempu si 'mi diceamu, ca acea armonia sunt eu.

Ascultandu si preocupatu cu totul de acestu nou modu de ecsistentia, uitasemu degiá lumin'a, acésta alta parte a fiintiei mele, pe care o am cunoscutu pentru prim'a óra, candu deschiseiu ochii. Ce placere simtiamu reaflandu-me in posesiunea atatoru obiecte stralucitóre! Veseli'a mea intrecú totu ce simtisemu pentru prim'a data si me facú se uitu pentru câtuva tempu, incantatoriulu efectu alu sunetelor.

Mi fiesaiu privirile asupra miiloru de obiecte diferite, si observaiu indata, ca eu pociu perde si reaflá acele obiecte, si ca aveamu puterea a distruge

si a reproduce dupa placerea mea acésta frumósa parte a fiintiei mele. De si mi se pareau nemarginitu de mari atatu prin reflexulu luminei, catu si prin varietatea coloriloru, totusi 'mi parea ca ele tóte constitue o portiune din fiinti'a mea.

Incepeamu a me deda cá se privescu fara emotiune, se ascultu fara a me turbura, candu o adiare usióra, a carei tragedime o simtiamu, 'mi aduse parfumuri, ce 'mi causara o placere intima si me faceau se simtiu amoru pentru mine insumi.

Agitatu prin tóte aceste sensatiuni, impinsu prin o ecsistentia frumósa si mare cá acésta, me ridicaiu dintr'odata, simtiendu-me transportatu prin o putere necunoscuta. Nu facui decatu unu singuru pasu. Noutatea situatiunei mele me facú se stau nemisicatú; surprinderea 'mi fú ecstrema, credeamu ca ecsistenti'a 'mi fuge; misicarea pe care o facusemu confundase obiectele, si mi se parea ca totul se afla in disordine. Ridicaiu 'man'a la capu, atinseiu cu ea fruntea si ochii, pipaiamu intregu'mi corpu, si atunci 'man'a mea 'mi parú ca este principalele organu alu ecsistentiei mele. Aceea ce simtiamu in acésta parte, era asia de distinsu si de completu, in comparatiune cu placerea, pe care 'mi o au causatu lumin'a si sonulu, in catu me atasiayu cu totul pre langa acésta parte solida a fiintiei mele si simtiamu ca ideile mele castiga profunditate si realitate.

Totu ce atingeamu, parea cá da manei mele o simtire dupa alta, si fia-care atingere producea in sufletulu meu o idea indoita.

Inse nu trecú multu si observaiu, cá acésta facultate de a simti era respandita preste tóte partile fiintiei mele si asia recunoscuu limitele ecsistentiei mele, care pana aci 'mi parea nemarginita in estinderea sa.

'Mi preambasemu privirile dealungulu corpului meu; 'lu credeamu de unu volumu enormu si asia de mare, in câtu tóte obiectele pe care le vedusemu, nu'mi pareau in comparatiune, decátu ca nisce puncte luminóse.

Me ecsaminaiu mai multu tempu, me priveamu cu placere, urmámu si observámu 'man'a mea si misicarile ei. Mi-faceamu despre tóte acéstea ideile cele mai ciudate, credeamu, cá misicarea manei mele nu este decátu unu feliu de ecsistentia fugitiva, o sucesiune de lucruri ce 'si sémana. O apropiayu in fine de ochi si acuma 'mi parea cu multu mai mare decátu intregu'mi corpu si facú se dispara dela vederile mele unu numeru infinitu de obiecte.

Incepui a presupune, cá in acésta simtire a ochiloru mei este o illusiune. Vedusemu prea bine, cá 'man'a mea nu era decátu o mica parte a corpului meu, si nu puteamu intielege, cum ea potea cresce asia de multu, in câtu se'mi para intr'o marime nemesurata. M'amu decisu deci a nu me increde, decátu numai pipaindu, ceea ce nu m'au insielatu si de a fi cu luare-aminte asupra tuturoru celorlalte modalitati de a simti si de a fi.

Acésta precautiune 'mi au fostu utile. Me pusesem in misicare si amblamu cu capulu ridicatu si cu ochii spre ceriu, candu me lovii usioru de unu palmieru. Inspaimentatu intinseiu man'a spre acestu corpu strainu, credindu'la astufeliu, pentru-cà elu nu respundea prin simtire simtiului meu. Me intorseiu dela elu, dandu preste una specie de grópa, si cunosciui pentru prim'a óra, cà mai era inca ceva afara de mine.

Agitatu prin acésta noua descoperire, mai multu decâtu fusesem prin cele anterióre, 'mi-au trebuitu càtu-va tempu, pana ce se'mi revinu si meditandu asupra acestei intemplari, conchiseiu, cà asupra obiecteloru esterióre trebue se judecu totu asia, cá si asupra partiloru corpului meu, si cà numai pipaindu-le me voiu potea convinge despre ecsistentia loru.

Me incercámu deci a pune man'a pe tóte càte le vedeamu: voiámu se atingu sórele, se imbratisiediu orizontulu si dámu numai de golulu aerulu.

La fia-care, ecsperientia ce incercámu, cadeamu din surprindere in surprindere, pentru-cà tóte obiectele 'mi pareau aprópe de mine, si numai dupa una lunga serie de incercari m'am potutu invetia se me servescu de ochii mei, pentru de a 'mi conducé man'a si pentru-cà ea 'mi da idei cu totulu diferite despre impressiunile pe care le primeamu prin simtiulu vederi, sensatiunile mele nu erau de acordu intre ele, notiunile mele erau imperfecte si totalulu fiintiei mele pentru mine insu'mi era o ecsistentia confusa. Adencitu cu totulu in ecsaminarea fiintiei mele, de aceea ce eram, de aceea ce poteamu fi, contradicerile ce mi se prezentau me umileau. Cu càtu reflectámu mai multu, cu atátu mi se aratau mai multe indoieli. Obositu de atáta incertitudine, fatigatu de misicările pe care le incercase sufletulu meu, genunchii mi se inmuiara si me aflámu intr'o stare de repausu. Acésta stare de linisce 'mi reintarí simtirile.

Me asiediasem sub umbra unu arbore frumosu, fructe de o colóre stralucitóre atárnau in forma de struguri deasupra mea la o distantia numai càtu le poteamu ajunge cu man'a. Le atinseiu usioru si la momentu fructele cadu diosu de pe ramura, precumu cade smochin'a candu este cópta.

Ridicaiu unulu din acele fructe, 'mi inchipuiamu a fi facutu o cucerire si me mandriamu cu facultatea pe care o simtiamu de a poté tiené in man'a mea o alta fiintia. Apasarea ce o esercitá, de si abia simtita, 'mi parea o ecsistentia animata, si 'mi facea placere a o invinge. Apropiasem acelu fructu de ochii mei si contemplámu form'a si colórea. Unu mirosu deliciosu me indemná a'lu apropia si mai multu. Acuma se aflá in apropiarea buzeloru mele si respirámu parfumulu si mirosulu seu. Intregu interiorulu meu se implù cu acestu aeru parfumatu. Gur'a mi se deschise pentru de a'lu inspira, ea se reinchise pentru de a prinde fructulu si acuma simtiamu cà posedu unu mirosu cu multu mai finu. In fine am gustatu.

Ce dulcétia! ce sensatiune noua! Pana atanci n'avusesem decâtu placeri, éra acuma gustulu me dotá cu simtiulu voluptatiei. Intimitatea gustarei, produse in mine ide'a de a posede. Credeamu, cà substantia acelu fructu se prefacuse intr'a mea si ca eu amu poterea de a transforma fiintiele.

Magulitu prin acésta idea de potere, indemnatu prin placerea pe care o simtisem, eu mai culesem inca si unu alu douilea si alu treilea fructu, si nu oboseamu in ecsercitarea manei mele pentru de a satisfacé gustulu meu. Inse o languedime placuta cuprinse incetulu cu incetulu tóte simtirile mele, ingreuiá membrele corpului meu si intrerupse activitatea sufletulu meu. Cunosceamu neactiunea mea prin molesirea cugariloru mele, simtirile mele tempite rotundiau tóte obiectele si nu 'mi mai intaquisiau decâtu imagini palide si flotante. In momentulu acesta, ochii mei, care devenisera inutili, se inchidu si capulu meu ne mai finu sustienutu prin forti'a muschiloru, se pléca càtu unu redímu pe verdétia. Totulu se intunecá. Cursulu ideiloru mele fù intreruptu si ecsistentiei mele. Somnulu meu fu acelu care durá de cátu deca elu au fostu de o durata lunga, pentru de a'lu vedei despre tempu si neputendu a'lu mesura. Somnulu acesta nu a fostu, decâtu o a doua nascere. Somnulu acesta simtiamu era: cà incetasem de a ecsistere. Somnulu acesta micire pe care o probámu, me facea se simti ca eu nu voiu ecsista totu.

Mai incercámu inca si o alta nedumerire: sciamu deca id tempulu pe càtu tienù somnulu meu, nu amu perdu o parte a fiintiei mele. 'Mi incercam simtirile si cautámu a me recunósce.

In momentulu acesta stéu'a dílei ajunse la capetulu cursulu seu si si stinse splendórea sa. De abia observámu cà perdu simtiulu vederiloru, 'mi simtiamu ecsistentia mai tare, decâtu se me temu cà voiu inceta de a fi, si indesiertu obscuritatea in care me aflámu, 'mi rechiamu in memoria ide'a primulu meu somnu.

I. G. Baritiu.

Correspondentie de ale repausatiloru.

(Urmare.)

Vien'a 16 Decembre 1855.

(F r a g m e n t e.)

De nu eramu separatu pe redactiune pentru atát'a neluare áminte la corectura, 'i trimiteamu de multu tractatulu lui Petru Schiopulu in originalu si in versiune; dar' póte cu acést'a ar' fi separatu pe amicul Constantinu Hurmuzache, care dupace m'amu inturnatu dela Cracovia, inca de pe cale din Leopolu mi-a scrisu cá se'i trimetu o versiune romana si se nu publicu tractatulu, cà-ci se cade se'lu publice elu in „Zimbrulu.“ L'amu áscultatú si nu vi'lu trimetu.

Totu din caus'a acést'a amu intardiatu cu unu comentariu istoricu asupra lui. Acestu comentariu istoricu e de lipsa, pentru că Petru se tituléza „Princeps Vallachiae et Moldaviae,” candu elu era numai alu Moldaviei si traia bine cu Mihnea ori Mihaiu turcitu alu Romaniei.

Eu ve voiu trimite in dilele aceste comentariulu, póte si tractatulu in amendoue limbele, cu tóte că Constantinu dicea că se cade se ésa in Moldov'a si se'lu luati voi de acolo. Mie mi-aru placea se ésa de-odata la voi si la ei; dar' cumu se póte acésta? Póte capatu respunsulu dela Cernauti in dilele aceste; amicii se afla toti acolo. Constantinu mi-a scrisu odata dela Cernautiu, insciintandu-me că articululu meu s'a reprodu su in Zimbru si Stela, si că Cogalniceanu é' a facutu o arma din acést'a in contra Laurianului; acésta me supera prea multu si nu sciu ce asiu face, cá se midiolocescu o reconciliare intre Cogalniceanu si Laurianu acolo.

Eu amu mantuitu*) codicele finantiare, si mane me apucu de unu memorialu pentru apararea drepturilor principatoru. Constantinu m'a insarcinatu cu acesta, se le facu adeca conceptulu, si apoi se-lu mai amplifice ei acolo, si se-lu subscria catu voru poté mai multi, cá se dea catra poterile cele mari. Eu inse le-amu datu planulu si staruescu ca se se subscria in amendoue tierile si me totu fremantu cu capulu, cumu asiu poté lucrá in Bucuresci, cá se se faca unu lucru bunu din amendoue partile. Te rogu se'ti dai si tu parerea, cumu amu nimeri-o mai bine? Tu stai, ori voi stati in mai dese relatiuni cu Bucurescenii; credeti că amu poté aduna subscripture? Si prin cine? Mai bine ar fi firesce, daca Sion s'ar' duce in Bucuresci anume pentru acésta.

De ce nu mai ese Patria? Scrieti'mi. La inturnarea din Cracovia amu aflu pe bietulu Moroianu mortu**). Inainte de purcederea mea si luni si marti (19 si 20 Noembre) a fostu la mine in cancelaria, si mai voiosu decatu totu-deaun'a; i-amu datu tutuuu si amu glumitu multu cu elu. Alta data ilu portamu cam aspru, de ce nu lucra cu condeiulu, cá avea capu bunu si era romanu intocatu. La purcederea mea nu poteamu divina nimicu; ba inca i-amu disu cá de multu nu l'amu veditu asia de voiosu, pentru că era fórte melancolicu si dile intregi nu vorbea cu amicii sei; ba de multe ori in cafenea luá unu jurnalulu in mana si se perdea cate 1 ora afundatu pe unu punctu, fara se cetésca ori se se uite in laturi, ori se scia ce se face impregiuru-i. Dela mórtea tata-seu s'a facutu mai melancolicu; nu'i esia din capu mahnia ca cei mai de aprópe au potutu se-lu

insiele si se-lu nedreptatiésca in privinti'a remasului. Mie nu mi s'a plansu despre acésta, dar' s'a plansu catra colegi. In érn'a trecuta a inceputu a tiené jurnalulu despre tóte cate i se intemplau peste di. L'a continuatu cateva dile. Intr'o di se afla adnotatu (in Februariu 1855). „Suntu cu totulu desperatu; Dumnedieule, déca nici in cei mai de aprópe ai tei, nici in amici, nu te mai poti increde!? apoi cum se mai traiesci? Mi s'a uritu a mai trai.”

Cea din urma insemnare e diu 23 Octombree; asia sta scrisu; dara scriptur'a era atatu de prospeta, incatu nu remane indoiéla cá e din 23 Noembre — diu'a mortiei lui, inse era confusu si a pusu Octombree in locu de Noembre. In diu'a acésta dar', in in cea din urma a vietiei lui a insemnatu aceste: „Afurisitu se fia si numele aceluia, la care se inchina tóta lumea“... Puncturile aceste lasa indoiéla, ce va fi intielesu: pe Ddieu ori bani s. banulu? Se vede cá banulu, cá n'avea nici o pará; platise inse cu cateva dile mai inainte multe datorii; dar' mai suntu neplátite.

Acumu, dupa ce combinamu tóta portarea si vorbele lui din tómn'a acésta, cunóschemu cá elu a fostu aplecatu tare la monomania si cá avea de multu gandulu de a se sinucide; ba se vede cá lui insusi ii era frica de sine, si nu poté siedé singuru. E siguru cá in minutulu faptului era smintitu.

Medicii inca au datu opiniunea acésta dupa ce l'au spintecatu. Opiniunea lor e: „Monomania, si cá ideia de a'si curmá firulu vietiei era mai fipta, si cá mai curendu ori mai tardiu totu cerca se o esecute, si cá numai o bóla grea ori alta straformare radicale in organismulu lui, l'ar' fi potutu vindecá.“ De aceea i s'a datu si secultur'a usitata pentru cei morti de mórte naturale.

Mai adaogu atata, cá elu numai catra soru-sa veduv'a reposatului Circa, avea deplina incredere si pe ea o iubea mai multu.

1856 Februariu.

Celu dela Orade, candu aude pe la cei mari plangeri despre romani, in locu de a-i apara, ii apasa dicundu: „Apoi eu bine ii svatuescu, dar' nu me asculta, cá ei suntu cu capetele mari.“ Acestu cosiuteanu dice necontentitu, cá voi toti cari ati fostu la Blasiu in 3/15 Maiu si la comitetu, ati voitu se stricati uniunea cu Rom'a si se faceti totu Ardélulu ruso-ortodocsu, si cá voi ati pusu pe Siagun'a in capu. De aceea me acusa si pe mine, si nu fara cuventu catu pentru deputatiunea din Vien'a in 1849, cá in adeveru eu amu staruitu atunci mai multu cá se-lu aducemu din Olomuti, unde mersese diu Moldova si Bucovin'a. Suntu doi ani de candu nu m'am mai dusu pe la Erdeli; atunci inse m'am certatu furca cu elu. Acumu doi ani venise aici si adusese si pe Teodoru Aronu dela Bud'a cu sine. Acesta

*) Este moldovenismu, semnifica terminatu.

**) Unu teneru din cei mai buni ai tempului seu, de origine dintr'o familia fruntasia dela Cernatu (una dintre comunele numite Sacele si Siete-sate in distr. Brasiovului). Acestu casu este unulu din multele casuri triste si doreróse, de care se mai intempla in epoc'a nóstra. Red.

totu sta de mine se me ducu se facu o visita Esce-
lentiei sale, cà me doresce; eu i-amu spusu cà sciu
cà o se me certu cu elu. Cu tóte aceste m'am dusu
si dupa salutarea de buna venire, elu me si apucà
de nasu cu vorb'a: „audiu cà d-ta me acusi cà vréu
se introducu in biseric'a romaniloru ritulu latinu si
limb'a latina.“ Eu i-amu respunsu: „adeveratu cà
vorbescu unii despre acésta; ér' catu pentru mine,
asiu fi unu mare secu, candu asiu crede cà ai poté
face acestu lucru; cà-ci de si ai cercá, poporulu te-
ar' ucide cu petre.“

De aici s'au intítu vorbele. ér' a acusatú adu-
narea dela Blasiu si pe comitetu de scopulu de a
stricá uniunea; ér' mie mi-a imputatu cà si eu amu
statu se punemu pe Siagun'a in capu. Scii ce i-amu
respunsu? Ascuta: Amu disu: asia e; dar' scii de
ce? Elu: „ba nu sciu.“ „Se-ti spuiu eu — adaosei;
comitetulu si noi toti trecemu de democrati scl.; pe
Hakman nu-lu poteai scóte din visuin'a lui; episco-
pulu Lemeni sta cá internatu in Clusiu; ér' Escel.
ta te affai in castrele lui Cosiutu si predicai si agitai
in contra dinastiei legitime, si pentru Cosiutismu;
deci pe cine era se punemu in capu? Cu acést'a
m'am sculatu, amu luatú pelari'a si amu plecatu. De
atunci nu m'am mai dusu pe la elu. Acesta dar nu
apara pe nici unu romanu persecutatu.

Siulutiú? Nu póte*).

Vien'a 23 Marte 1856.

Lasa cà se tiparescu deodata codicile civile si
codicile financiare, lasa cà traducu regulamentulú
procesului civile, nefiindu bunu de nimicu celu tra-
dusu in Sibiiu, lasa cà suntú ocupatu si din partea
ministeriului de cultu, tóte aceste pe langa lucruri
oficiali, apoi e si corespondinti'a cu principatele, de
si vediu cà tóta staruinti'a mea de a misca (fó'i'a r.)
veni, si de a'i aduce se faca si ei ceva (fó'i'a rupta)
acum — si acestu acum e si tardíu — a remasu
fóra resultatu. Toti suntú mari in vorbe, si numai
in vorbe le sta patriotismulu. Ai vedíutu afurisitele
de rescripte turcesci? Va se dica Ghic'a domnia nu-
mai in intielegere cu turcii, elu supunea tóte la apro-
barea ministeriului turcescu! De aceea elu si in anulu
trecutu n'a vrutu se urmeze lui Stirbeiu si se pro-
testeze si elu in contr'a rescriptului Portiei relativu
la trimiterea deputatiloru la conferintie. Acum ér'
nu voiesce a protestá, si protestulu moldoveniloru
nu l'a primitu. Astadi numai Stirbeiu lucra pentru
drepturile tieriloru, intocmai cum ne-am intielesu
amendoi in anulu trecutu. Protestulu lui celu de
acumu trimisu la conferintie si dusu de fiulu seu,

*) Nu, cà denuntiarile curgea neincetatu asupra den-
sului din tóte partile, nici nu era in stare se se póta apara
de ele in acea epoca fatale, candu tóte cauzele politice si
religióse era tractate la intunerecu. Red.

face lui Stirbeiu tóta onórea, si de patriotu, si de bar-
batu de statú. Eu am tóte operatele lui, atatu de-
spre acea ce a tramisu la Parisu inainte de deschi-
derea conferintieloru, catu si protestulu de acumu.
Celu dintaiú operatu e cá si celu ce erá se'lu dea
la conferintiele din Vien'a, si pe care l'amu compusu
in esentia amendoi candu fusesemu in Bucuresci.
E unu lucru de mirare cu tóte aceste, cumu draculu
se putú amagí Europ'a si a crede lucrurile cu totulu
altfeliu decumu suntú. Scrisórea din Bucuresci esita
in Indépendance din 19 Marte si alt'a din Iasi in
Journal de Debats totu din 19 Marte mi-a turbu-
ratu totu sangele. Cea din Indépendance e dela
clíc'a Ghiculesiloru unita acum cu Cantacuzinescii;
ei s'au grabitu se strice impresiunea adresei divanu-
lui ad hoc, si au luatú colóre de patrioti, candu lu-
crulu e cu totulu din contra. Dar si Stirbeiu e de
culpa cu secretele lui, cà nu va se affe nimene ce
face si chiar' cei din Bucuresci ilu judeca reu, pen-
tru-cà nu sciu ce lucra. Se scii inse, cà cei de aici
suntú superati, pentru-cà Stirbeiu in operatulu tra-
misu inca in 12 Fauru la Parisu a cerutu impreu-
narea principatelorú cá o dorintia universale s. c. l.
Candu s'a infaciosiatu feciorulu lui Stirbeiu in tre-
cerea la Parisu, joi in 13 Marte la 12½ la impe-
ratulu, acest'a i-a disu vorbele aceste: „Je connais
l'opinion de votre père, il veut la reunion des deux
principautés; mais je ne crois pas que ce serait dans
l'intérêt de ces pays.“ Dupa ce i-a respunsu omulu,
cà romaniloru in puntulu 1. de garantie si in 1. pro-
pusatiune austr. li se promite o reconstituire con-
formu dorintieloru lorú (à leurs vœux), fatalu seu
erá datoriu a se face organulu unoru dorintie atatu
de ferbinti si comune. La acést'a i-a respunsu im-
peratulu: „Mais les principautés ne savent pas ce
qu'elles demandent!“ Dar' eu sciému mai dinnainte
cà la plecarea lui Buol s'a tienuta aici conferintia,
in care Riulu (Bach) i-a convinsu, cà unireá prin-
cipatelorú nu e de interesulu Austriei. Werner care
tiene loculu lui Buol, i-a spusu totu asia, spunendu-i
curatu ceea ce sciému si noi, cà in Parisu afara de
Pórta numai Austri'a se lupta in contr'a impreunarei,
i-a spus'o verde cu vorbele aceste: „mais malheu-
reusement, nous sommes seuls.“ Inse acumu audimu,
cà Austri'a a triumfatú; prin urmare amu perdatu
speranti'a de impreunarea principatelorú. Macar déca
Ghica Voda ar' fi sprijinitu si elu pe Stirbeiu, atunci
totu insemná altu-ceva cererea acestui din urma.

(Va urmá).

Vasilie Aronu si operele sale.

(Urmare.)

Elu la limanu apucase
Corabiile lasase
Aicea vrendu se se bage
In altariu cá se se róge
Deci dupa ce au intratu
Si gratia li s'a datu

Cu craiés'a a vorbi
Incepura a grai:
O vestita! o alésa!
O neinvinza craiésa
Caruia vedemu, s'au datu
Dela marele 'mperatu
Potere se faci cetate
Cu tarile tale glóte
Noi, o amaru! vaiu de noi!
Cuprinsi de grele nevoi
De venturi imprastiati
Si de valuri aruncati
Rugamu-ne toti de tine,
Fa cu noi unu nespusu bine!
Fia-ti, o craiésa, mila
Intru trist'a nóstra sila
Primeste-ne si pre noi
Pre cei mancati de nevoi.
Ca noi nu venimu armati
Nu spre bataia gatati.
Noi nu spre prada venimu,
Nu tiér'a se-ti pustiimu,
Ci venimu cá nesce 'nvinsi
Si de greu necasu cuprinsi.
Este tiér'a cunoscuta
Poternica si avuta
Locu Hesperí'a¹⁾ se chiama
Dela greci de buna sama
Enotrii o au domnitu
Acumu veste au esitu
Ca Itali'a numescu
Dela numele craiescu
Aclo amu fostu pognitu
Er' candu nice n'amu ganditu
Unu ventu gróznicu se scornesce
Valu nespusu pé mare cresce
De a carora potere
Intru nespusa durere
In tóte parti improscati
Cá vai de noi alungati,
Abia cativa ne aflamu
Si inaintea ta stamu
Spune-ne ce ómeni suntu
Carii tienu acestu pamentu?
Nu ne lasa se esimu
La uscatu se odihnimu.
Cu sumetia cu fala
Asupra nóstra se scóla
Nici in tiermuri nu ne lasa
Ci in napoi ne indésa
De nu vi se face mila
De a nóstra trista sila
Si de necasulu celu greu
Teme-veti de Dumnedieu
Carele dreptatea scia
Si remane in vecia
Dintaiu candu corabieamu
Craiu pe Eneas aveamu
Craiu poternicu minunatu
Si in tóte parti laudatu
De undeva mai traiesce
Si in lume mai trudesce
Au ca marea l'au sorbitu
Si de viu l'au inghititu
Nu ne tememu noi nimica,
Nice nu ne este frica

¹⁾ Hesperí'a odinióra, éra acumu Itali'a dela povatiunitoriulu ei Italus.

Ca dór' iti va fi rusine
Ca amu alergatu la tine.
Avenu si noi dereptati
Avenu fórté tari cetati
In tiér'a Siculicésca
Cin'o vrea se ispitésca.
Avenu Acestes vestitu
Din nému troienescu prasitu.
Lasati-ne se venimu,
Pucintelu se odihnimu
Bradi din codruri se alegemu
Si ce-i stricatu se diregemu
Se pornimu a dou'a óra
Catra Itali'a iara
De cumva ne va lasá
Craiu se potemu intrá.
Ér' de e trecutu de noi
Inpilatii in nevoi
Si de cumva tu fierbinte
Alu Troianiloru parinte!
In Afric'a stapanesci
Cá unu domnu mare domnesci
Incai se mergemu la mare
A Siciliei din care
Suntemu afara goniti
Si aicea duduiti.
Asia Ilioneu dise,
Er' Troianii toti prinsese
Necagiti a murmurá,
Er' Dido grai asia:
O Troiani fric'a típati
Nimicu nu ve superati!
Starea lucrurilor mele
Si vremile cele rele
Asia aducu si postescu
Cá bine se me grigescu
Cine-i care se nu scia
Eneasc'a familia?
Si Troia cea minunata
Prin greci dela voi luata?
Némulu acestu Tyriescu
Pe care eu stapanescu
Nu este asia de reu
Si la minte asia greu,
Nici¹⁾ nu departe resare
De noi caldurosulu sóre.
Sau voi asia socottí
In Itali'a se fiti
Sau la a lui Erix tiéra
Ve trageți cu mare para
Unde'ti vrea eu v'oiu lasa
Ba si agiutoru v'oiu dá.
Sau de socotiti mai bine
Cá se remaneti cu mine
Cetatea ce o zidescu
Voue vi o daruescu
Toti din corabii esiti,
Si pe alu meu locu veniti
Si-mi va fi mie Troianulu
Intocma cu Tirianulu.
Eneas de ar' veni!
O de elu aici ar' fi!
Dupa densulu voiu tramite
Corabii bine gatite
Ómeni, cari suntu patíti
Si 'ntr'aceea procopsiti

¹⁾ Nici iproci, filosofii dicu, casu-cá ómenii, cari se nascu in tiéra mai frigurósa, suntu mai grei la minte.

Pe mare se ispitésca
 Cá unde-va se-lu gasésca.
 De aceste dulci cuvinte
 Trist'a lui Enea minte
 De multu poftea cá se ésa
 Din intunecél'a grósa.
 Atunci Achates pornesce
 Si lui Eneas graiesce:
 O Eneas ce gandesci?
 Ce acum mai socotesci?
 Tóte vedemu cá suntu bine;
 Lucrulu pe voia ne vine.
 Socii toti ni se gasescu
 Numai pucintei lipsescu;
 La carii noi amu privitu
 Pana marea i-a 'nghifitu
 Celelalte avemu tóte
 De maica-ta aratate,
 Abia Achates graiesce
 Negur'a se si urnesce;
 Se vede Eneas standu
 Si cu faci'a stralucindu
 Cá Dumnedieu la faptura
 Vitézu la cautatura
 Ca-ci ca Venus maic'a sa
 Voi se fia asia.
 In ochisiori insufase
 O cautare frumósa
 Si o nespusa frumsetia
 A crudeloru tineretie.
 Atunci incepú asia
 Catra toti cati aci stá
 Éta-me cá suntu de facia
 Craiésa cinstita facia!
 Eu Eneas celu casnitu
 In mare de ventu gonitu
 O craiésa minunata,
 Una singura aflata,
 Careia 'n grele nevoi
 Ii fuse mila de noi
 Care pre noi necagiti
 De cate avéamu, lipsiti
 In cetate ne primesce
 Si bine ne daruesce,
 Nu-ti putemu a-ti multiamí
 Precumu ni s'ar cuveni
 Nici totu némulu troienescu
 Pentru lucrulu celu cerescu
 Care cu noi ispravisi;
 Candu la tine ne primisi,
 Nu póte se-ti resplatésca!
 O, O! virtute craiésca!
 Ce vreme s'au fostu ivitu
 Candu Dido s'au zamislitu?
 Ce parinti aceia fura
 Cari pe tine te nascura?
 Cinstea, si laud'a ta
 In veci nu va incetá
 Bateru unde eu voiu fi,
 Asia Eneas graí.
 Apoi dirépt'a intinde
 Si pe Ilionu prinde
 Si pe Serestu intre toti
 Ai sei fórté doriti soci,
 Pe Cloantu si pe Gianu
 Vestitulu acela Troianu.
 Dido antaiu se 'ngrozi
 De lucru ce se iví
 Din a lui Eneas facia
 Treundu in locu grós'a cétia

Mai apoi asia grai:
 O! ce lucru póte fi!
 Eneas dumnedieescu
 Eu tare me ingrozescu
 Ce trista nenorocire
 Prin primejdii de perire
 Te pórtá si te sdrobescé
 Si tare te chinuesce,
 Ce putere te-au fpatu
 In a marii pré tristu statu?
 Au tu esci Eneas sciutulu
 Din marea Venus nascutulu?
 Mie aminte imi vine
 O Eneas fórté bine
 Cá unu tauru au venitu
 In Sidona izgonitu
 Si tipatu intru ocara
 Prin resboiu dintr'a sa tíera
 Atunci Belu tatalu mieu
 Pradá Chiprulu fórté reu
 De atunci mi cunoscuta
 Si fórté bine sciuta
 A Troii grea gefuire
 Si gróznica pustiire.
 Insusi acelu tiranescu
 Inprotivnicu teucrescu
 Pe Teucarii laudá
 Si pe Troiani inaltia
 Dicundu ca elu e nascutu
 Din némulu acelu de multu
 Deci dara tineri veniti
 Si la noi salasiuiti
 Asemenea fui si eu
 Casnita de necasu greu
 Pana candu avuiu norocu
 De sosiiu la acestu locu
 Necasuri grele rabdandu
 Si multu fórté necagindu
 M'am invetiatu se agiutu
 Pre celu in necasu cadlutu.
 Intr'acestu chipu vorbesce
 Si cu Eneas pornesce
 Ilu duce intr'a sa casa
 Intr'o palata aléssa.
 Poruncindu se isprávéssa
 Slujb'a cea dumnedieéssa.
 Intre altele gatite
 Fara zabava trimate
 La a lui Eneas soci
 Carii stá la limanu toti
 Douedieci fórté grasi boi
 Si o suta grase oi
 O suta de miei frumosi
 O suta de porci spatosi
 Si vinu banu si marmadiu
 Culesu tómn'a mai tardiu.
 Iar' in palat'a numita
 Cu mare pompa gatita!
 Se gatéza ospetiu mare
 Haine cu o frumsetiare
 Si o podóba nespusa
 Ce ochi de omu nu vediuise
 Multime d'argintu pe méssa
 Lucruri mari, ce le 'nsirase
 Si le prinsese pe rendu
 Dela vechiulu némulu luandu
 Eneas cá unu parinte
 Cu o iubire fierbinte
 Pe Achates ilu trimate
 La locurile numite

La corabii langa mare
 Cu aceea adaogare
 Lui Ascanie se dea
 Aceste apoi se-lu ia
 In cetate se-lu aduca.
 Grige mare ilu apuca
 Pentru fiulu celu iubitu
 Ascanie¹⁾ multu doritu.
 Deci candu Achates pornesce
 Si acést'a-i poruncesce
 Cá darurile luata
 Si din Troi'a apucate
 Hain'a cea intraurita
 Invelitóri'a rosita
 A Elenii cei frumóse
 Ce dela Meceni²⁾ luase
 Candu la Troi'a se ducea
 Si spre greu necasu grabea.
 Si schiptru imperatescu
 Si lantiu de auru craiescu
 Si corón'a cea vestita
 Tóta din auru gatita
 Spre acestoru seversire,
 Achates cu o grabire
 Fórte tare se ducea
 Si la corabii gandeá
 Iara Juno ce gandesce?
 Altu viclesiugu socotesce
 Cá in locu de Ascanie
 Cupido insusi se via
 Cu darurile numite
 Si spre adusu poruncite:
 Cá asia venindu Cupido
 Se flacareze pe Dido
 Si in ósa peste fire
 Sé-i infiga o iubire
 Venus fiindu ingrigiata
 De acestu lucru se gata
 Fiindu ca frica avea
 Si de Tyrii se 'ngrigea
 Ómeni faciarnici fiindu
 Si vorb'a nu pré tiindu
 Juno arde, flacaréza
 Tóta nóptea schinteéza
 Singura se necagesce
 Si catra Amoru graesce:
 Fiiule! a mea potere!
 In necasuri mangaiare
 Fiiule! tu unulu esci,
 Care nu pré multu gandesci
 De tunetu de fulgerare
 Alui Jupiter celu mare
 Iata viu cu vorbe line
 Si tare me rogu de tine
 Fiindu cumuca tu scii tóte
 Cumu Eneas alu teu frate
 Pe mare se necagesce
 De tóte parti se isbesce
 De a lui Juno mania
 Ce are spre noi urgia
 Pe acest'a Dido 'lu tiene
 Si ilu primesce la sine
 Cu vorb'a ilu intardia
 Si nu sciu ce va se fia?
 Eu insumi gandescu asia
 Ca Juno nu s'o lasá

Nici va fi fiindu machnita
 Cu atat'a odihnita
 Deci eu asia gandí
 Ca lucrulu va prisosi,
 Cá mai intaiu se te duci
 Si pe Dido se apuci
 Se-i insuflezi o iubire
 O flacara peste fire,
 Cá se ardia de focu tóta
 Si se stee nemutata
 Pe Eneas se iubésca
 Cu dragoste nebunésca
 Daca vei voi a face
 Precumu si mie imi place
 Se asculti numai de mine
 Eu te voiu invetiá bine:
 Alui Eneas fetioru
 Se gata cu mare doru
 In cetate se se duca
 Si dáruri scumpe se duca
 Care le au prin rapire
 Din a Troií pustiire
 Eu pe elu l'oiu adormi
 Catu nu s'o poté trezi
 Cá se nu prindia de veste
 De lucrulu nostru cumu este
 Tu te fá in form'a lui
 Nimeruia se nu spui
 In form'a lui te imbraca
 Si spre a lui chipu te pléca
 Intr'acést'a chipu facundu
 Si in cetate mergundu
 Dido te-o prinde in bracia
 Te-o sarutá cu dulcétia
 Tu atuncea o sagéta
 Cu dragastós'a sagéta
 Si ii insuffia unu focu,
 Catu se nu póta stá 'n locu
 Amorul daca primesce
 Porunc'a, se si gatesce,
 Aripile giosu le lasa,
 Si cá Ascanie pasa
 Éra Venus somnu nespusu
 Lui Ascanie de susu
 Ii trimite; cu dulcétia
 Ilu ia intr'a sale bracia;
 Catra Idali'a¹⁾ sbóra
 In dumbrava se pogóra
 Dumbrava desfatatória
 Si cu flori mirositória
 (Va urmá.)

Crucea si Angerulu.

Dedicatie d-nei Eugeni'a Conduratu.

Plevn'a, 1877.

Gemete ingrozitóre
 Inaltiandu-se la ceriu,
 Resuná peste hotare
 Contra lantiului de feru.

Valurile turburate
 Istrului interitatu.
 Ceru se fia resbunate,
 Tunului inflacaratu.

¹⁾ Ascanie fetiorulu lui Eneas.

²⁾ Mycenis in testulu latin. Not'a transcrietoriului.

¹⁾ Idali'a: orasiu si unu bereu in ostrovulu Chiprului.

In midiuloculu desperarei
Unu angeru consulatoru
Revarsa alu vindecarei
Balsamulu mantuitoru.

Riurile traverséza,
Stancile 'l-adapostescu;
Crucea ce ilu dirigéza
Aripile ii umbrescu.

Frigu, ninsori, calamitate,
Nimicu nu 'i s'au opusu
D'a 'mplini cu bunatate
Misi'a ce 'si-a impusu.

Crucea rosia 'i fericita
Standu pe sinulu ei frumosu,
Dormindu, dulce, linistita,
Pe braçu 'i misteriosu.

Crucea, emblem'a credintiei
Sufletului intristatu,
Alinarea suferintiei
Angerulu a protegiatu.

Crucea, stéu'a copilitiei,
Simbolulu lumei iubitu,
Insuflarea pocaintiei
Fruntiloru cu peru albitu!

Crucea scapa condamnatulu
Din catene lantuitu;
I se 'nchina totu bogatulu
Si seraculu umilitu!

Crucea trouulu intaresce
Si conduce pe poporu,
Crucea nu deosebesce
Pe bogatu din cersietoru!

Crucea 'i se infacisiédia
Copilasiului nascendu,
Diu'a-nóptea ilu veghiadia
Pana 'l duce la mormentu!

Crucea cu dragu insotiesce
Inimele in amoru,
Universulu carmucesce,
Protege pe caletoru!

Crucea mandru stralucesce
Pe peptulu invingatoru,
Ea a fostu nedespartita
D'alu lumei mantuitoru!

Crucea-ar' fi mai adorata
Rivalu daca n'ar' avea
Angerulu de caritate
Mergundu alaturi cu ea.

Craiov'a.

Helena Baitler.

L I T E R A R I U.

Legendariu pentru scólele poporali romane, de Stefanu Popu, profesoriu. Aprobatu de comisiunea scolastica archi-diecesana. Editiunea II. indreptata si inavutita. Cu 15 ilustratiuni. Blasiu. Tipografi'a seminariului gr. cat. 1878. 8-vo. pag. 136. (Legatu, pr. 45 cr.)

Metodulu computului in scól'a poporala. Manualu pentru invetiatori si preparandi, de

N. Gr. Borgovanu, profesoriu preparandiale. Gherl'a, Cu literele tipografiei diecesane 1878. 8-vo. mare. pagine 92. (Pretiu?)

Pe invelitórea acestei carti se mai vedu anuntiate alte 20 carti, de vendiare la redactiunea foiloru Predicatoriulu si Cartile Sateanului romanu, in Gherl'a.

Nou Abecedaru romanescu de Vasile Petri. Sibiu. Tipografi'a lui Iosifu Drotleff & Comp. 1878. Formatu 8-vo. pag. 96. Tipariu din cele mai elegante. Legatura buna. Pretiu 25 cr. De altumentrea acestu Abcedariu e tiparitu cu semiluni, circumflecte si cedile; acést'a inse se tiene de filologi, nu de noi.

La intrebarile facute catra redactiune despre diverse producte literarie, respundemu rogandu pe on-publicu, cá se binevoiésca a se adresá mai alesu la librarii si tipografii, din cauza cá noi nu ne ocupamu nici chiaru cu vendierea productelor proprii, ci le transpunemu la librari, dintre carii cátiva impartu si catalóge tiparite. Asia de es. dela tipografiile si librariile din Sibiu, cumu W. Krafft, Iulius Spreer, Tipografi'a archidiecsana, eredeá Closius, Drotleff & Comp. póte cineva se'si faca cate o colectiune respectabile de carti romanesci, care se coste sute de fl.

In Brasiovu Frank & Dressnandt, H. Zeidner, librarii, I. Gött & fiu, Römer & Kamner, tipografii.

In Blasiu librari'a W. Krafft.

In Clusiu Ioanu Stein.

Dictionariu ungrescu-romanescu (Magyar-román Szótár) intocmitu de G. Baritiu dupa alu academiei si alu lui Fogarassi, Brasiovu 1869, 8-vo. mare, tipariu meruntu, 649 pag. séu 41 cóle, legatu bine pretiu 3 fl. 70 cr., legatu usioru 3 fl. 20 cr. se afla de vendiare atatu la Frank & Dressnandt in Brasiovu, piati'a pómeloru, catu si la W. Krafft, la Iulius Spreer in Sibiu si la I. Stein in Clusiu.

Transilvani'a, fói'a asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, care ese in anulu 11-lea, de 2 ori pe luna, cate 1½ cóla, red. G. Baritiu, editoru Comitétulu asociat., se prenumera de-a-dreptulu la Comitétu in Sibiu. Pretiulu pe anulu intregu pentru membrii numai 2 fl., nemembrii 3 fl. v. a., in tierile din afara 10 franci.

Exemplarie brosiurate se mai afla pe 10 ani trecuti depuse la Comitétu cate 2 fl. v. a.

Higien'a si Scól'a, fóia pentru sanatate, morbi, educatiune si instructiune. Va esi in fia-care luna odata, in numeri celu puçinu de o cóla. Pretiulu de prenumeratiune: pre unu anu e 2 fl., pre ½ anu 1 fl. Pentru Romani'a si strainatate: pre unu anu 5 franci — lei noi, pre ½ anu 2 fr. si 50 ctm. — 2 lei noi 50 b.

Articlii, corespondentiele si totu ce privesce redactiunea se se tramita: la „Redactiune in Temisióra.“ Banii de prenumeratiune, reclamatiunile si totu ce privesce editiunea se se tramita: „la editiunea toiei in Gherl'a“ (Szamosujvár.) Pentru insertiuni se re-

spunde tacs'a timbrala si 1 cr. dela fia-care 10 litere. Redactoriu dr. P. Vasiciu. Editoru N. F. Negrutiu. Gherl'a, 1878.

Reforme in invetiamentulu seminariisticu. Savantulu profesoru universitariu din Clusiu dr. Gregoriu Silasi ventilase in pretiuit'a sa foia de odinióra „Sionulu Romanescu“ cestiunea de reforme in invetiamentulu seminariisticu. — Si preste pucinu vediuramu cu multa bucuria facundu-se atari reforme. — Asia in seminariulu din Blasiu: scientiele pedagogico-didactice incepura a se propune mai practice, prin insisi profesorii dela institulu pedagogicu de acolo; — mai tardiu apoi se introduse si studiulu higieni populale prin mediculu seminariulu dr. N. Stoi'a, — si in anulu scolastecu trecutu si studiulu dreptului politicu-socialu prin avocatulu archidiecepsanu Ludovicu Ciato. — Aflamu cà la institulu pedagogico-teologicu din Aradu s'a infientiatu mai de curendu catedr'a de higiena si chemia. Profesoru e tenerulu medicu romanu dr. G. Vui'a. — Reforme cà acestea salutare ar' fi se se adopteze la tóte institutiele nóstre pedagogice si teologice!

Studiulu Higieni in scól'a populala. Zelosulu invetiatoriu p. d. normale din Siomcut'a mare dn. Eli'a Popu, intre altele, ne scrie:

Suntu invetiatori, cari au datin'a a pune pretiu numai pre educatiunea intelectuala, ignorandu cu totulu educatiunea corporala séu fisica. Despre acesti'a se póte dice cu totu dreptulu cà nu-si pricepu chiamarea cà instructori si educatori, si nici cugetá la responsabilitatea ce cade asupra-le. A nu invetiá copilulu in scóla nici atat'a, cà dupa-ce va ajunge etatea de barbatu se aiba catu de puçina cunoscintia despre organismulu corpului seu, cà astu-feliu, se fia in stare a observá la sine ori la alti ómeni morburele mai periculóse escande, acést'a este in detrimentulu prosperitatei, este rusine chiar'. Apoi se ni aducemu aminte, cà „Mintea sanetósa e in corpu sanetosu“ éra morbulu slabesce mintea, strica voi'a si ruinéza poterea. Déca invetiatoriulu va sci propune eleviloru regulele sanitarie, póte fi siguru cà si pruncii cei mai mici din scól'a sa voru castigá atat'a cunoscintia despre organismulu corporale catu se-si póta conservá sanetatea. Nu regule seci higienice intielegu eu pentru prunci, ci propunere practica intuitiva si exemple vii. Asia d. e. vorbindu invetiatoriulu despre gura si asemenandu-o cu usi'a carea se póte inchide si deschide, catu de usioru voru pricepe scolarii cà si gur'a candu e timpulu frigurosú séu aerulu e stricatu, coruptu, trebue inchisa, si se resuflamu pre nasu s. a. . . Déca religiunea e bas'a, temeiuulu educatiunei, in scólele nóstre, apoi numai pucina insemnatate au in educatiune si regulele pentru sustienerea corpului omenescu, cari trebue se le insusiésca omulu inca din fraged'a pruncia intocmái cà si principiile religiunei! Pruncii cunoscundu le-

gile higienice, legile nutrireii organeloru si lucrarea acestora, atunci svaturile rele ale babeloru si de multe-ori crescatórieloru nu voru potea seduce pre omu. Fia-mi permisú a me folosi de unu esemplu pentru a-mi desvoltá opiniunea cu privire la tractarea ce atinge de organismulu internu alu corpului omenescu. Se asemenamu corpulu nostru cu unu cuptoriu incalditu, séu — unde deja e cunoscuta — cu uu'a masina portata cu aburu. Déca voiú enará prunciloru cum-cà si masin'a prin o folosire perpetua trebue se se strice si cum-cà partile stricate numai din aceeași materia se potú érasí construí din carea a fostu construite celea stricate; cum-cà la folosirea acestora e de lipsa materialu pentru focu (lemne séu carbuni) si cá se arda foculu, e de lipsa aeru totudeaun'a, cum-cà in urm'a arderei materialulu pentru focu se preface in cenusia si fumu; cum-cà in fine acestea trebuescu curatite din cuptoriu séu masina cà se póta lucrá si mai departe; le voiú spune apoi ca tocmai asia se intempla si cu corpulu omenescu. Óre crede cineva cà pruncii, de si nu toti dar' parten cea mai mare nu me voru precepe? Eu dicu cà dá, numai se le sciú predá totu lucrulu dupa importantia sa si dupa regulele didacticei. Le voiú spune prunciloru cum-cà corpulu nostru in decursulu lucrarei sale inca are lipsa de materialu (mancare si beutura), partile lui inca se strica si acelea trebuescu reinoite cu materialu aptu, nutrimentu; cà corpulu nostru inca are lipsa de aeru curatu (osigenu) cà se póta desvoltá o potere si lucrare mai mare si buna. Multe asiú mai poté adange aici despre odihna, candu corpulu e ostenitu, despre preambulare, ap'a rece si próspeta, aerisarea catu mai desu a chililoru de locuitu, ferirea de a dá prunciloru veninosulu rachiú ce s'au indatinatu mai multi parenti a o face s. a. cari unu invetiatoriu harnicu, sum convinsu cà nu le va trece cu vederea in scól'a sa mai cu séma la ocazioni binevenite.

Se invetiamu dar' pre prunci din ce materii e compusu corpulu nostru si cu ce nutrimente trebue se-lu sustienemu, si nutrimentele acestea in ce mesura si dupa cari regule se le folosimu scl. Eu asia credu cà e multu mai cu scopu a cunósce omulu regulele si modulu prin care 'si póte lungi sanetatea, decatu a invetiá numai si numai despre muntii din Asi'a mica, corporele ceresci, oceanele, elefantulu etc.

In tipografi'a lui Römer & Kamner in Brasiovu se afla de vendiare urmatóriele carti:

Carte de lectura romanésca pentru clasele gimnasiali inferioiri si reali, autorisata (edit. III. in dóue tomuri mari, 1866) Tom. I. si II. 1 fl.

Gramatic'a romana de G. I. Munteanu pentru clasile gimnasiali. Partea sintactica 1 fl. 15 cr.

Gramatic'a latina de G. I. Munteanu. Partea formaria pentru clasile I. si II. gimnasiali inferioiri 1 fl. 50 cr.